

Enver Ljubović

Grbovi plemstva ogulinskoga kraja

Autor u prilogu donosi i opisuje nekoliko grbova plemićkih obitelji ogulinskoga kraja, te navodi podatke o podrijetlu tih obitelji.

Ovaj rad je kratak prilog proučavanju i promišljanju ogulinskoga plemstva i njegova heraldičkoga znakovlja kroz različita povijesna razdoblja.

Plemstvo je dio kulturne baštine i treba ga valorizirati kao dio nacionalnoga identiteta, a heraldičku građu označiti kao važno povijesno vrelo. Spomenički aspekt grbova i različitih ratničkih likova u njima, upućuju nas na socijalni i politički identitet te svakodnevnu borbu na razmatranim prostorima za obranu identiteta, koji je često bio ugrožen.

Bečki dvor je do kraja 17. stoljeća redovito odlikovao neke ogulinske časničke obitelji koje su se istaknule u borbi s Osmanlijama, pa je tako kralj Leopold II. 1668. u Grazu izdao povelju u kojoj četvorici ogulinskih vojvoda potvrđuje plemstvo s pravom na grb i to: braći Vuku i Ivanu Puškariću, Mikuli Turkoviću i Ivanu Mesiću. Navedene vojvode promiče u plemićki stalež zbog iskazane hrabrosti u borbi protiv Osmanlija te im garantira pravo na imovinu koju su naslijedili.

Kasnije su u austrijsko vojno plemstvo, uglavnom zbog vojničkih zasluga, promaknuti: Kurelci, Juraići, Luketići, Magdići, Mihaljevići, Prebegi, Salopeki, Rebrovići (nepoznat grb) i Jurašići (nepoznata grbovnica).

Zanimljiva je simbolika u grbovima plemića ovoga kraja, pa tako uglavnom dominiraju likovi životinja: lav, orao, grifon i konj, različito oružje (sablja krivošija, buzdovan, strijela, mač i puška) i obrambene kule (utvrde).

Dosta čest lik su i nebeske pojave: sunce, polumjesec, zvijezda i zeleni trobrijeg te oklopljena ruka desnica i vojnik obučen u vojničku odoru.

Ključne riječi: ogulinski kraj, plemstvo, grb, grbovnica, grbovni lik, heraldika, heraldičko znakovlje, štit, nakit, plašt, kulturno nasljeđe i identitet.

Uvod

Znanost koja se bavi proučavanjem grbova, njihovim postankom, pravilima za njihovo sastavljanje te poviješću njihova nastanka i razvoja naziva se heraldika ili grbo-slovlje. Riječ heraldika potječe od germanske riječi *Herald* (*Herold*) i novolatinske riječi *Heraldus*.

Herald je u srednjemu vijeku bio službenik koji je imao zadaću raspoređivanja i najavljivanja grbova, tj. njihovih vlasnika.

Grbovi predstavljaju važnu povijesnu i kulturnu pojavu jer proširuju mogućnosti proučavanja prošlosti država, gradova, crkvenih dostojanstvenika i različitih obitelji u određenom povijesnom razdoblju.

Grbovi su trajni likovni znakovi obiteljskoga roda, a njihova se uporaba kasnije proširila i na crkvene vlasti, gradove i općine. Grb je nastao iz praktične potrebe, koja se javila u ratovima i bitkama, kad su ratnici na štitovima nosili obojene znakove (grbove), da bi se mogli razlikovati od neprijatelja.

Vremenom su ti osobni znakovi na štitovima postali nasljedni simboli njihovih obitelji i potomaka. Do početka 13. stoljeća grb se sastojao samo od štita, a kasnije se iznad štita dodavala kaciga s nakitom iz koje je virio kratki plašt.

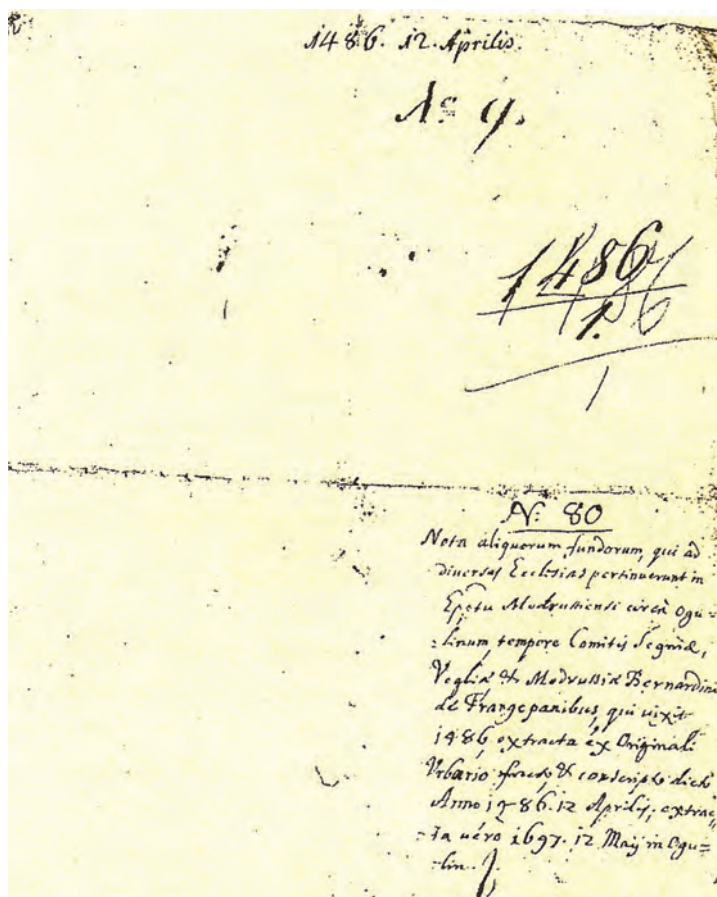
U Hrvatskoj se grbovi prvi put dokumentirano pojavljuju početkom 13. stoljeća na pečatima različitih povijesnih dokumenata.

Prema dosadašnjim saznanjima, u nas je prvi grb imala obitelj hrvatskih plemića Šubića, bibrirskih knezova (grad Bribir na rijeci Krki). Grb je bio crno gavranovo krilo na crvenom štitu. Od te obitelji potječu knezovi, kasnije grofovi Zrinski, jedna od najuglednijih hrvatskih plemićkih obitelji tijekom nekoliko stoljeća.

Dosta su se rano grbovi javili i na kamenim spomenicima primorskih i istarskih gradova, a njihova je uporaba uglavnom preuzeta iz Italije.

Plemstvo koje posjeduje grb kao povlaštenu stalež pripada prošlosti, ali je činjenica da je tisućljetno razdoblje naše povijesti obilježeno kulturnom i društvenom djelatnošću toga društvenog sloja.

Plemstvo je imalo dominantnu ulogu u političkom i kulturnom razvoju u Hrvata te je ono davalo jednu snagu zajedništva u mnogim kriznim razdobljima u kojima se našao ovaj povijesni, politički i zemljopisni prostor u raznim povijesnim razdobljima, a posebice u vrijeme osmanlijske okupacije.

Sl. 1 Urbar
Modruški, prijepis
iz 1697., fasc broj
3–12. IV. 1486.
(Arhiv Senjskoga
kaptola, Senj).

Kao i u drugim dijelovima Hrvatske, i u ogulinskom kraju plemstvo je proizašlo iz narodnoga i onoga feudalnoga plemstva koje se počelo stvarati nakon 1102. godine, kada je Kraljevina Hrvatska stupila u ugovorni savez s Kraljevinom Ugarskom.¹ Nakon 1102. godine plemići postaju kraljevim imenovanjem, a ne prema rodoslovnomu nasljeđu.

U 15. st. u ogulinskom kraju, kao i u drugim kontinentalnim dijelovima Hrvatske, javlja se i armalno plemstvo, koje umjesto plemićkoga dobra dobiva od vladara, ponajviše cara ili kralja, plemićki list s grbovnicom (literae armales).²

1 KLAJČ, 1897, 14–16

2 BARADA, 1943, 215–218

Sl. 2 Ogulin, Johann Weikhard Valvasor, Slava Vojvodine Kranjske, 1689.

Godine 1746. uspostavljen je novi ustroj Vojne krajine te je ogulinski kraj postao carskom zemljom i sjedištem pješačke graničarske pukovnije s obvezom muškaraca da kao carski podanici redovito služe austrijsku vojsku.

Područje u kom su se Ogulinci posebice istaknuli bilo je vojništvo. Ni jedan drugi kraj nije dao toliko visokih časnika austrijske vojske, pa zato ogulinsko plemstvo i poprima vojnički značaj. U Ogulinu je vojnička služba bila dosta cijenjena, a grad je bio sjedište pješačke graničarske pukovnije, te je veliki broj časnika promaknut u plemićki stalež zbog različitih vojničkih zasluga. Plemićki stalež tako su stekle poznate ogulinske časnike obitelji koje su stoljećima pripadale krajiškomu gornjemu društvenomu sloju.

Plemstvo i grb dodjeljivani su na osnovi stečene grbovnice ili grbovne povelje koju je dodjeljivao car ili kralj, a proglašavao i potvrđivao Hrvatski sabor.

Od 18. st., u novonastalim društvenim i političkim prilikama, plemićki su se naslovi dobivali dodjelom pojedinih vrsta odličja, napose onih vojničkih. Mnogima

je dodijeljeno odličje carskoga viteza, a neki su odlikovani Redom željezne krune ili Redom Franje Josipa, Redom Sv. Stjepana i Leopoldovim Redom za posebne zasluge u obnašanju i izvršavanju vojničkih dužnosti.³

Odličje carskoga viteza donosilo je nasljedno plemstvo, a plemićka povelja koju je dodjeljivao vladar postajala je punovažna tek kada je obznanjena na sjednici Hrvatskoga sabora. Časnici su bili uglavnom članovi stalnih vojnih posada diljem ogulinskoga kraja.

Bečki dvor je od kraja 17. st. redovito odlikovao neke ogulinske časničke obitelji koje su se istaknule u borbama protiv Osmanlija, pa su tako osim Turkovića, Puškarića i Mesića u vojno plemstvo s pravom na grb promaknute sljedeće časničke obitelji: Jurajići, Jurašići (nepoznata grbovnica)⁴, Kurelci, Luketići, Magdići, Prebjegi (Prebegi), Mihaljevići i Salopeki.⁵

Veoma važna za povijest grada Ogulina je povelja kralja Leopolda I. iz 1668.⁶ godine izdana u Grazu, u kojoj kralj, na molbu ogulinske općine, potvrđuje općinske granice Ogulina, a ogulinskim građanima potvrđuje slobodu i pravo na imovinu koju su naslijedili.

Istom poveljom, kralj četvorici ogulinskih vojvoda potvrđuje plemstvo i to braći Vuku i Ivanu Puškariću, Mikuli Turkoviću i Ivanu Mesiću. Kralj Leopold promiče u plemićki stalež navedene vojvode zbog njihove vojničke revnosti i hrabrosti u borbi protiv Osmanlija na granici Vojne krajine.⁷

Sve su te plemićke obitelji svojim ugledom davale biljeg gospodarskom, političkom i kulturnom životu ovoga kraja kroz dugu povijest, te su svojom vojničkom hrabrošću branili ove hrvatske prostore od različitih neprijatelja.

Heraldička analiza grbova i likova u njima može pomoći u proučavanju prošlosti, odnosno pručavanju gospodarskih, društvenih i političkih odnosa u različitim povijesnim razdobljima.

3 ROKSANDIĆ, 1988, 46–48

4 Jurašići su rodovska zajednica nastala u 15. st. na području Modruške županije. Prvi put se u povijesnim dokumentima spominju u Modruškom urbaru iz 1486. u selu Pušchatki. U jednom povijesnom dokumentu iz 1557. godine spominje se Andrijaš Jurašić koji je bio vojvoda u Drežniku. Tijekom najvećih provala Osmanlija raselili su se u Istru i Primorje, gdje i danas žive u velikom broju. Poznat je iz povijesnih dokumenata i ogulinski kancelar Ivan Jurašić koji je 1697. godine izvršio prijepis poznatoga Modruškoga urbara iz 1486. godine. U Ogulinu su služili kao časnici Ogulinske kapetanije te zauzimali visoke vojničke i upravne položaje, a krajem 17. st. dobili su plemićki status. Grbovna povelja o dodjeli plemstva i grba nije sačuvana.

5 SALOPEK, 2007, 106

6 Povelja se danas nalazi u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu u Zbirci povelja.

7 LOPAŠIĆ, 1996, 49

Sl. 3. Povelja kralja Leopolda I., kojom se utvrđuju granice ogulinske općine te potvrđuje plemićki naslov Vuku i Ivanu Puškariću, Nikoli (Mikuli) Turkoviću i Ivanu Mešiću (Hrvatski državni arhiv Zagreb, Zbirka grbovnica).

Grbovno znakovlje plemića ogulinskoga kraja je agresivnije nego u nekim drugim dijelovima Hrvatske, uglavnom zbog stalne obrane vlastitoga ognjišta i državnih granica na prostoru cijele Vojne krajine uz granicu s Bosnom i Hercegovinom.

Različita je simbolika u grbovima plemića ogulinskoga kraja. Uglavnom je zastupljen životinjski svijet (lav, orao, grifon i konj), biljni svijet, nebeske pojave (mjesec, polumjesec, sunce, zvijezda i trobrijeg),⁸ oružje (sablja krivošija, buzdovan, mač i puška) te različiti dijelovi arhitekture, najčešće tvrđava i toranj.

Gesla i poklici rijetki su u heraldici plemićkih obitelji ogulinskoga kraja. Nalazimo ih samo u jednom plemićkom grbu ogulinskoga kraja.

U nekim grbovima su zastupljeni ljudski likovi, obično muškarci odjeveni u ratničke odore s oružjem ili dijelovi ljudskog tijela, npr. ruka desnica u oklopu, savinuta ruka s mačem ili sabljom krivošijom.

8 Likovi nebeskih pojava bili su dosta omiljeni u vrijeme hrvatskoga narodnoga preporoda po ugledu na »ilirski grb« ili tzv. ljeljivu, a to je bilo vrijeme širenja nacionalnih ideja i afirmacije hrvatskoga književnoga jezika i kulture uopće.

Sl. 4. Crtež Modruša iz 1729. godine
Mattias Anton Weiss
(Austrijska Nacionalna knjižnica)

Grbovno znakovlje plemića ogulinskoga kraja heraldički je agresivnije od nekih drugih dijelova Hrvatske upravo zbog stalne obrane vlastitoga ognjišta i državnih granica na prostoru cijele Vojne krajine.⁹

Čest motiv u grbovima je odsječena ljudska glava s brkovima, nabodena na sablju krivošiju. Taj lik simbolizira stoljetnu borbu Hrvata protiv Osmanlija u obrani svoje neovisnosti i opstojnosti, jer su Osmanlije čestim pljačkaškim upadima ugrožavali sigurnost ovih hrvatskih prostora.

Taj heraldički lik nalazi se samo u grbovima plemstva Like i Ogulina i nigdje drugdje u Hrvatskoj.

Sablja kao heraldički lik u grbovima zapadnoeuropske heraldike ne postoji. Sablju krivošiju uvijek zamjenjuje ravni mač pa je sablja, dakle, tipičan hrvatski heraldički simbol.¹⁰

9 PEIĆ ČALDAROVIĆ 2006, 31, 88

10 LJUBOVIĆ, 2007, 44

Svi plemićki grbovi, koji se danas, zajedno s grbovnicama, nalaze u različitim arhivima, muzejima, knjižnicama i privatnim zbirkama potomaka plemićkih obitelji, pružaju dragocjene podatke za pručavanje vremena i uvjeta u kojima su nastali, a često su heraldički spomenici ponekad jedini povijesni izvori o osobama na koje se odnose.

Bez obzira na to što je plemstvo u prošlosti Hrvata bilo nositelj nacionalne svijesti, ono zbog izrazite gospodarske slabosti i ovisnosti o onima koji su im dodijelili plemstvo i grb, nije uvijek moglo učinkovito i odlučno braniti te interese, koji su na ovim zemljopisnim prostorima često bili ugroženi.

Ovdje donosim nekoliko grbova plemićkih obitelji ogulinskoga kraja s heraldičkim opisom plemićkoga grba po međunarodnim heraldičkim pravilima, podatke o dodjeli grba i grbovnice, podatke vezane za kratku povijest obitelji i najvažnije ličnosti iz pojedinih plemićkih obitelji.¹¹

11 Nekoliko grbova po međunarodnim heraldičkim propisima dizajnirao je, na temelju predložaka iz grbovnika Ivana Bojničića "Der Adel von Kroatien un Slavonien", Vinko Brozinčević, pa mu ovom prigodom najtoplije zahvaljujem.

Plemićki grbovi s opisom i povijesni podatci o obiteljima

Kurelac »Bojnemir«, Kurelec

Sl. 5. Grb obitelji Kurelac–Kurelec

OPIS GRBA:

ŠTIT: Štit podijeljen u četiri polja: 1. crvena i plava uspravna greda; 2. zlatna polja, uspravni crveni lav; 3. zlatno, na zelenom brijegu, utvrda; 4. plavo polje na zelenoj podlozi, krošnja drveta.

NAKIT: Iznad dvije okrunjene zlatne kacige: 1. Iz zlatne kacige proviruju tri panova pera (dva crvena i u sredini plavo pero); 2. iz zlatne kacige izlazi crno orlovsko krilo na kojemu je zlatna šesterokraka zvijezda.

PLAŠT: Crveno–plav i zlatno–plav.

Kurelci su mala rodovska zajednica te poznata časnička obitelj nastala u 16. st. u ogulinskom kraju.

Prvi put se članovi te obitelji spominju u poznatom popisu vojnika iz Ogulina iz g. 1699. U spomenutom popisu imenuje se vojnik Ivan Kurelac iz Ogulina.

Viteški naslov s pridjevkom »Bojnemir« podijelio je austrijski car Franjo Josip I. časniku Ivanu (Johannu) Kurelcu 15. lipnja 1870. godine, te ga dodjelom odličja Željezne krune uvrstio u viteški red za vojničke zasluge. Odličje i uvrštenje u viteški red nosilo je pravo na plemićki status i grb.

Plemstvo i grb, odnosno potvrdu plemstva, stekla je časnička obitelj Ivana Kurelca iz Ogulina, a plemstvo je podijelio i potvrdio 12. ožujka 1871. godine Franjo Josip I., austrijski car, Ivanu (Johannu Kurelcu), satniku Banatske graničarske pješake pukovnije za iznimne vojničke zasluge na bojnopolju.

Plemstvo i grb dodijeljeno je s posebnom napomenom da se plemstvo i grb izravno prenosi na njegove zakonite nasljednike.¹²

Početkom 19. st. zbog vojničkih obveza jedna obitelj se seli u Bruvno u Lici, gdje se rodio i poznati hrvatski književnik i filolog Fran Kurelac (1811.–1874.).

12 Izvornik grbovnice o dodjeli plemstva i grba satniku Ivanu Kurelcu nalazi se kod njegovih potomaka, a preslika grbovnice s grbom nalazi se u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu, Zbirka grbova i grbovnica.

Juraić I., Juraich, Jurajić

Sl. 6. Grb obitelji Juraić I

OPIS GRBA:

ŠTIT:¹³ U crvenom štitu na zelenom trobrijegu jedna čvrsta kula–utvrda iz čijega grudobrana izrasta oklopljeni ratnik koji u desnoj ruci drži sablju na kojoj je nabodena ljudska glava.

NAKIT: Iznad štita ptica koja u desnoj kandži drži prsten.

PLAŠT: Zlatno–plav i srebrno–crven.

Grbovnicu o dodjeli plemstva i grba i uvrštenje u plemićki stalež podijelio je kralj Ferdinand III. u Beču, 21. lipnja 1639., Stjepanu (Stipanu) Juraiću kao zaštitniku i glavnom časniku iz Tounja.

Plemićki list o dodjeli plemstva i grba pohranjen je u Župnom uredu u Tounju. Prava kopija grba čuva se u Gradskom arhivu u Varaždinu.

13 BOJNIČIĆ 1891, 79, tab. 56

Juraići (Jurajići) su mala rodovska zajednica ogulinskoga kraja nastala u 15. st. na području Tounja.¹⁴

Juraić II., Jurajić, Juraich

Sl. 7. Grb s pečata Ivana Juraića iz 1817.

OPIS GRBA:

ŠTIT:¹⁵ U plavom jedna srebrna greda na kojoj se u gornjem kutu nalazi zlatni polumjesec s rogovima okrenutim uvis, a u gornjem dijelu polja dvije zlatne zvijezde te dolje jedna zlatna zvijezda (grb s pečata).

Sjenčani (šrafirani) pečat Ivana Juraića iz 1817. godine nalazi se danas u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.

14 SALOPEK, 2007, 332 U tounjskom kraju i danas je živa usmena predaja da su Juraići, zajedno s Fumićima i Rebrovićima, starosjedilačka obitelj koja se u Tounj sklonila u vrijeme najžešćih osmanlijskih provala tijekom 16.st.

Juraići su kao vojnici živjeli u tounjskom tvrđavnom naselju. Opširnije u: Hrvoje Salopek, Ogulinsko-modruški rodovi, Zagreb, 2007.

15 BOJNIČIĆ, 1891, 79: tab. 56

Luketić, Luketich

Sl. 8. Grb obitelji Luketić

OPIS GRBA:

ŠTIT:¹⁶ U gornjem srebrnom dijelu štita između dvije crvene ruže plavi polumjesec, a dolje u plavom i crvenom polju na zelenoj podlozi zlatni dvorepi lav koji u desnoj šapi drži srebrnu jutarnju zvijezdu i dvije srebrne strjelice.

NAKIT: Između dva roga (trube) na jednoj nozi stoji srebrni ždral koji u kljunu drži zmiju. Na jednom rogu srebrna, a na drugom zelena zastavica

PLAŠT: Crveno–srebrn i plavo–zlatan.

Ogulinska časnička obitelj Mikule Luketića stekla je 1764. godine zbog vojničkih zasluga plemstvo i pravo na grb, a grbovnicu o dodjeli plemstva i grba dodijelila je austrijska carica Marija Terezija.

Ova grana plemenitih Luketića pokraj 18. st. seli se u Zagreb.

16 BOJNIČIĆ, 189, 106: tab.75

Luketići su jedna od najvećih rodovskih zajednica koja je tijekom 15. stoljeća nastala na području srednjovjekovne modruške županije.

Prezime je nastalo od rodonačelnikova osobnoga imena Luketa, a ovo ime izvedeno je od svetačkoga imena Luka, te su Luketina djeca nazvana Luketići.

Prezime se prvi put spominje u Modruškom urbaru 1486. u selu Gojmerju (Gomirju) pokraj Vrbovskoga.¹⁷ U vrijeme najveće opasnosti od Osmanlija tijekom 16. st. oni se sklanjaju u tvrđavno naselje Bosiljevo i Ogulin.

U selu Draganiću u karlovačkom kraju oko 1530. spominje se pop Blaž Luketić. Također se u jednoj ispravi Vuka Krste Frankopana iz 1630. godine spominje ogulinski građanin Gašpar Luketić¹⁸.

Nakon oslobođenja hrvatskih krajeva od Osmanlija u 17. st., Luketići sudjeluju u modruško–ogulinskoj selidbi u južnu Ugarsku, gdje se naseljavaju u blizini Mohača. Sudjeluju u kolonizaciji Korduna, plitvičkoga kraja te središnje Like i Kosinja.

U ogulinskom kraju razvijaju svoja naselja u Podvrhu, zagorskim zaselcima Luketićima, Desmericama, Gornjem Zagorju i Cerovniku.

Poznat je Bernard M. Luketić rođen 1931. godine u Pennsylvaniji, SAD, od oca Ivana, rođenoga u Ogulinskom Zagorju i majke Eme. Predsjednik je Hrvatske bratske zajednice.

17 SALOPEK, 2007, 357. *Mihalj Luketić ima zemlje dni 10 malinišća pol, služil je prvo zlat jedan, ter ovsu stara dva.* Opširnije vidi u: SALOPEK, 2007, 357

18 SALOPEK 2007., 357.

Magdić, Magdich

Sl. 9. Grb Magdića (dizajner Mladen Stojić)

OPIS GRBA:

ŠTIT:¹⁹ U plavom polju na zelenoj podlozi stoji dvorepi zlatni lav koji uzvišeno u desnoj šapi drži zlatnu sablju krivošiju.

NAKIT: Iz zlatne okrunjene kacige raste isti lav kao u štitu.

PLAŠT: Plavo–srebrn i crveno–srebrn.

Grbovnicu o dodjeli plemstva i grba za iznimne vojničke zasluge dodijelio je austrijski car Karlo III, u Beču 12. siječnja 1714. godine Petru Magdiću, višem službeniku iz Ogulina. Njegov sin Josip Magdić spominje se u jednoj imovinskoj parnici u Ogulinu 1745. godine. Prava preslika grbovnice nalazi se u Arhivu HAZU u Zagrebu. (Lib. reg. XXX 208).

19 BOJNIČIĆ, 1891, 107, tab.76

Plemstvo je potvrđeno u Hrvatskom državnom saboru u Zagrebu 1714. godine. (Protokol o proglašenju danas se nalazi u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.)

Postoje dvije nesrodne rodovske zajednice ovoga prezimena: Magdići u Koprivničko–križevačkoj županiji (Križevci, Čazma, Đurđevac i Pitomača), te Magdići u ogulinskom kraju kao najveća rodovska zajednica koja je nastala u 15. st.²⁰

Sl. 10. Grb obitelji Mesić

Mesić, Mesitz, Mesich

ŠTIT: U plavom štitu na zelenom trobrijegu, u crveno obučena ruka desnica koja u šaci drži srebrno pero, u gornjem uglu praćeno zlatnom šesterokrakom zvijezdom. Oko štita je ukras od lišća zelenih lovorovih grana.

Kralj Leopold I. je 1688. godine u Grazu izdao povelju u kojoj je četvorici ogulinskih vojvoda, među kojima je bio i vojvoda Ivan Mesić, potvrdio plemstvo i

20 SALOPEK, 2007, 360.

21 SALOPEK, 2007, 106

grb.²¹ Spomenuti vojvoda Ivan Mesić služio je kao časnik u tvrđavnom naselju u Ogulinu, a bio je podrijetlom iz brinjskoga kraja.

Plemstvo i grb podijelio je i kralj Josip I. u Beču 1. svibnja 1710. godine Simonu Mesiću (Meszich).

Plemstvo i dodjela grba potvrđeno je i uneseno u saborski zapisnik g. 1710. na zasjedanju Hrvatskoga državnoga sabora.²² Simon Mesić bio je bilježnik u Valpovu.

Mesići su stari rod u Brinju i Stajnici te su uglavnom bili časnici. Iz toga su roda potekli mnogi časnici koji su bili promaknuti u visoke činove austrijske krajiške vojske.

Mesići se prvi put spominju u popisu tvrđavnoga naselja Brinje i brinjske vojne posade g. 1551.²³

U popisu iz 1701. spominju se Mesići zajedno s Holjevcima i Vučetićima, kao stalni članovi brinjske vojne posade. Iz Brinja su se selili i u druge dijelove Like, pa su se tako naselili i u Stajnicu.

Stajnica je u vrijeme Vojne krajine pripadala Ogulinskoj pukovnici, tj. trećoj satniji, čije je sjedište bilo u Jezeranama. U Stajnici su stalno boravila dva krajiška časnika, poručnik i natporučnik, a tu je bilo i vojničko skladište u kojemu se čuvala hrana za krajiške graničare.

Godine 1789. kralj Josip II. je kapelaniju u Stajnici, koja je pripadala Brinju, pretvorio u posebnu župu.

Najznamenitiji član ove obitelji bio je pop Marko Mesić koji je rođen u Brinju oko g. 1640., a umro je g. 1713. Bio je brinjski župnik, ličko-krbavski arhidakon i vođa oslobodilačkoga rata protiv Osmanlija. Za zasluge u borbi protiv Osmanlija dobio je od austrijskoga cara Leopolda diplomu i posjed Mušaluk, gdje je podigao crkvu Svetoga Duha koja i danas postoji.

Umro je u Karlobagu 1713. i pokopan u kripti samostanske kapucinske crkve. Mesići su vrlo raširen rod koji, osim u Lici, živi i u većini gradova Slavonije, a najviše ih ima u Zagrebu.

22 Original grba s grbovnicom čuva se u Arhivu HAZU u Zagrebu (Zbirka grbova).

23 LJUBOVIĆ, 2001, 131

Mihaljević, Mihailevich

Sl. 11. Grb obitelji Mihaljević

OPIS GRBA IZ 1643:

ŠTIT:²⁴ U plavom štitu na zelenoj podlozi srebrn konj s konjanikom obučenim u crveno, koji u desnoj ruci drži srebrnu sablju krivošiju, a u lijevoj ruci drži konjske uzde; iz gornjega kuta štita proviruje gola zlatna ruka koja čvrsto drži koplje.

NAKIT: Iznad štita iz zlatne okrunjene kacige proviruje zlatan lav koji u desnoj šapi drži zlatno koplje.

PLAŠT: Zlatan

Grbovnicu o dodjeli plemstva i grba podijelio je kralj Ferdinand III. u Beču, 19. prosinca 1643. g., Marku (Markusu) te njegovu bratu Jurju i sinu Markusa Mihaljevića.

Grbovnicu o dodjeli ugarskoga plemstva i titule baruna podijelio je i kralj Ferdinand V. u Beču 5. srpnja 1638. g., generalu austrijske vojske Mihaelu Mihaljeviću za osobite vojničke zasluge u borbama s Osmanlijama.

²⁴ BOJNIČIĆ, 1891, 118: tab.85

Prezime Mihaljević izvodi se iz očeva imena, a prezime ima korijen u hebrejskom osobnom imenu Michael u prijevodu »Tko je kao Bog« s dodatkom »ević«, što označuje podrijetlo. Prezime se, dakle, može prevesti »sin ili potomak Mihaela«,

Povijesni zapisi o Mihaljevićima, za koje se smatra da pripadaju rodu Mogorovića iz Like, pronađeni su na jednom pečatu koji datira iz 1641. godine, a pripadao je Nikolausu Mihaljeviću.

Mihaljevići su jedan od najraširenih rodova ogulinskoga kraja, a vode podrijetlo iz starohrvatske župe Pset (danas Cazinska krajina u BiH). Krajem 14. i početkom 15. stoljeća zapisani su kao plemićki rod u Bužimu, Cazinska krajina.

U popisu vojnika grada Bihaća spominje se konjanik Ivan (navodi se u popisu da je imao četiri konja), a 1551. g. zapisan je isti Ivan u selu Ripču kod Bihaća.²⁵

U vrijeme turskih prodora tijekom 16. st. zbog sigurnosti napuštaju svoj rodni kraj te se sele na područje Karlovca, Ozlja i Ogulina.

Godine 1577. u Ozlju knez Stjepan Frankopan u ime kralja daruje plemstvo službeniku svojih imanja Matiji Mihaljeviću.

Miho pl. Mihaljević bio je 1593. godine kapetan u Karlovačkoj vojnoj krajini, a imanja toga plemenitoga ogranka obitelji Mihaljevića nalazila su se u Modruš Potoku pokraj Ozlja.

U Ogulinu se prvi put spominju u poznatom popisu ogulinskih vojnika iz 1699. godine, a ovaj popis bilježi vojvodu Pavu Mihaljevića iz Oštarija. Isti se spominje i 1715. godine kao svjedok izvješća iseljenja iz Oštarija.²⁶

Sl.12. General Mihael Mihaljević iz Oštarija (1864.–1925.)

Poznat je general i podmaršal austrijske vojske Mihael Mihaljević (1864.–1925.) iz Oštarija, koji je bio od 1917. do 1918. zapovjednik hrvatsko-slavonskoga domobranskoga okružja u činu podmaršala austrijske vojske. Jedan je od najviših časnika ogulinskoga kraja koji se posebice istaknuo u borbama na talijanskom bojištu u Prvom svjetskom ratu. Umro je g. 1925. i pokopan na mjesnom groblju u Oštarijama. Potomci generala Mihaela Mihaljevića su izumrli.

U ogulinskom kraju razvijaju veliko rodovsko naselje Mihaljević Selo, istočno od Oštarija. Mihaljevići, osim u ogulinskom kraju, danas žive u Bosni i Hercegovini (Livno), u Splitu te u Osijeku i drugim dijelovima Hrvatske, a danas u Hrvatskoj živi oko 6000 nositelja toga prezimena.

25 SALOPEK., 2007., 376.

26 SALOPEK, 2007, 377

Prebjeg, Prebeg, Prebežić

Sl.13 Grb obitelji Prebjeg–Prebeg

OPIS GRBA:

ŠTIT: Štit raščetvoren na zlatna i crvena polja; u 1. i 4. zlatnom polju crni orao raširenih krila; u 2. i 3. crvenom polju zlatan lav sa srebrnom sabljom krivošijom u desnoj šapi.

NAKIT: Iznad okrunjene zlatne kacige sa zlatnim lancem, između dva orlovska crna krila oklopljena srebrna ruka desnica drži sablju krivošiju na koju je nabodena ljudska glava s brkovima.

PLAŠT: Zlatno–crn i srebrno crven.

Ovo prezime u povijesnim dokumentima dolazi u oblicima Prebjeg i Prebeg²⁷. Godine 1630. krčki knez Vuk Frankopan mijenja prezime Prebjeg u Prebeg, pa od

²⁷ Prezime Prebeg ovdje označava osobu koja je prebjegla (izbjeglica, prognanik, uskok), a ovdje se radi o doseljenicima iz hrvatskih krajeva koje su zauzeli Osmanlije.

tada dolazi samo u tom obliku. Prezime je tipično za ogulinski kraj, a posebice za Oštarije.

Rodovska zajednica Prebega spada u razvijenije zajednice ogulinskoga kraja, a uglavnom su se doselili iz središnje Like i Bihaćke krajine, tj. iz onih krajeva koji su bili ugroženi prodorom Osmanlija.

Prvi put se spominju u jednoj ispravi Vuka Krste Frankopana iz 1630., gdje se nalazi i ime ogulinskoga građanina Luke Prebega.²⁸

Poznat je Ivan Prebjeg koji je poginuo braneci Siget 1566. godine, zajedno s grofom Nikolom IV. Šubićem Zrinskim.

Jedan od Prebjega sudionik je poznate Seljačke bune iz 1573. godine te je smaknut iste godine zajedno s Matijom Gupcem u Stubičkim Toplicama.

Oštarijski časnik Mate Prebeg zbog vojničkih zasluga u borbi s Osmanlijama g. 1792. dobiva plemstvo i grb od kralja Franje I.²⁹

Dr. Vladimir Prebeg bio je osnivač i prvi predsjednik Hrvatske stranke prava, koja je utemeljena 1. ožujka 1919. g. ujedinjenjem Čiste stranke prava i starčevićanske Stranke prava.

General NDH Viktor Ivan Prebeg bio je osobni ađutant poglavnika Ante Pavelića, a bio je u Vladi NDH zadužen za kulturu te je strijeljan odmah nakon ulaska partizana u Zagreb u svibnju 1945.

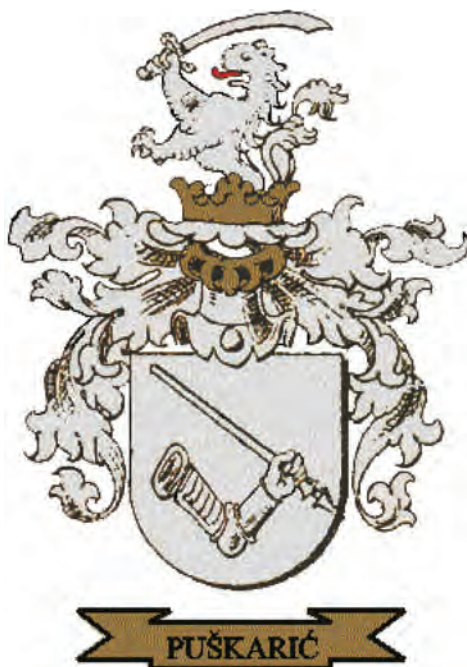
Pukovnik JA Mihovil Prebeg bio je pilot prvoga mlaznoga zrakoplova Jugoslavenske vojnoga zrakoplovstva 50-tih godina prošloga stoljeća.³⁰

28 SALOPEK, 2007, 403

29 Grb Mate (Matije) Prebega s opisom koji je dodijelio kralj Franjo I. objavljen je u najpoznatijem ugarskom grbovniku: Cserge? Geza, *Der Adel von Ungarn, Nürnberg, 1885.–1895.*, Taf. 374.

30 Ove podatke o nekim članovima obitelji te plemićki grb obitelji Prebeg dobio sam od mr. sc. Darka pl. Prebega, potomka plemićke grane obitelji Prebeg, te mu se ovom prigodom najtoplije i najiskrenije zahvaljujm.

Puškaric, Puskarich

Sl. 14. Grb Puškarića s pečata Pavla Puškarića iz 1714.

OPIS GRBA S PEČATA:

ŠTIT:³¹ U srebrnom polju lijevo okrenuta oklopljena ruka desnica koja u šaci drži viteško koplje.

NAKIT: Iznad dvorepi rastući zlatni lav koji u prednjoj desnoj šapi drži sablju krivošiju.

Ovaj grb je s pečata Paula (Pavla) Puškarića iz 1714. godine, zamjenika predsjednika kotarskoga suda Varaždinskoga komuniteta. Danas se nalazi u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, Zbirka grbova i pečata.

Godine 1664. ogulinski kapetan grof Petar Zrinski dodjeljuje u ime kralja Vuku i Miki Puškariću i njihovim potomcima plemstvo i grb za zasluge u borbi protiv Osmanlija.

31 BOJNIČIĆ, 1891, 153., Taf. 110.

U grbovnici kralja Leopolda I., izdanoj u Grazu 1668. g., plemstvo je potvrđeno potomcima Vuka i Ivana Puškarića.³²

OPIS GRBA S GRBOVNICE:

ŠTIT: Štit raščetvoren; u 1. crvenom polju zlatno jutarnje sunce; u 2. plavom polju zlatan polumjesec; u 3. crvenom polju ruka desnica obučena u crveno drži u šaci sablju krivošiju; u 4. crvenom polju zlatan cvijet.

NAKIT: Iznad okrunjene zlatne kacige ljudski likovi.

PLAŠT: Zlatno–plav i crveno–plav.

Puškarići su jedan od najrazvijenijih ogulinskih rodova koji su podrijetlom iz starohrvatske župe Pset na području današnje Cazinske krajine.

Puškari ili Puškarići su plemićka obitelj, čiji je rodonačelnik bio po zanimanju puškar u Novigradu (danas Todorovo u Cazinskoj krajini).

Prvi koji se spominje u povijesnim dokumentima g. 1549. bio je Gašpar Pukšar (Puškar) iz Novigrada.³³

Prodorom Osmanlija rodovska zajednica se još u Cazinskoj krajini podijelila na one koji su ostali na svojim ognjištima te primili islamsku vjeru i one koji su se iselili u sigurnije krajeve.

U ogulinskom kraju Puškarići su najprije bili građani koji su živjeli u ogulinskom tvrđavnom naselju te zauzimali važne vojničke i upravne položaje u naselju. Kao pripadnici najstarijih hrvatskih plemićkih rodova bili su utjecajni te su obnašali visoke dužnosti u gradu Ogulinu.

Sl. 15. Grb s grbovnice i grbovnica kralja Leopolda I. iz 1668. o dodjeli plemstva i grba Vuku i Ivanu Puškariću

32 Grbovnica s grbom plemenite obitelji Puškarić iz g. 1664. nalazi se u obiteljskoj zbirci potomaka plemićke grane Puškarića. Grbovnica s grbom nesebično mi je ustupio za objavu izravni potomak plemićke obitelji mr. sc. Branimir pl. Puškarić, pa mu ovom prigodom najtoplije zahvaljujem.

33 SALOPEK, 2007, 407

U jednoj ispravi kneza Vuka Krste Frankopana iz g. 1630. spominju se ogulinski građani: Ivan, Mate i Miko Puškarić.

Krčki knezovi Frankopani su za vojničke doprinose Puškarićima darovali zemlju u zapadnom dijelu grada, gdje su i razvili veliko rodovsko naselje, odnosno selo pod imenom Puškarići.

Matija Rebrović »De Razboj«

Matija Rebrović (pokraj Ogulina, 1756. — Graz, 26. prosinca 1830.), general bojnik austrijske vojske. Od g. 1771. dolazi u službu u Ogulinsku pješačku graničarsku pokovnju.

G. 1788. kao natporučnik sudjeluje u ratu protiv Osmanlija, a 1796. sudjeluje u ratu protiv Italije.

Unaprijeđen je 1799. u čin bojnika, 1806. postaje potpukovnik, a 1808. pukovnik austrijske vojske.

Umirovljen je 1810. u činu generala te reaktiviran 1813. Kao brigadir sudjelovao je u ratu protiv Francuza.

Odlikovan je Viteškim redom carice Marije Terezije i naslovom austrijskoga baruna. Od 1815. do 1820. služi kao brigadir u Bjelovaru i Gospiću te je 1821. godine po drugi put umirovljen.

Rebrovići pripadaju rodovskoj zajednici ogulinskoga kraja koja je naseljena u Tounju. Taj je rod podrijetlom iz bihačkoga kraja. Smatra se da su tounjski Rebrovići pripadnici bihačkih Rebrovića i da su se zbog Osmanlija iselili sredinom 16. st u sigurnije krajeve.

Salopek , Sallopek, Szallopek

Sl. 16. Grb obitelji Salopek

ŠTIT:³⁴ U plavom štitu na srebrnoj stijeni crni orao raširenih krila, okrenut udesno, a iznad je sunce.

NAKIT: Inad štita, između raširenih crnih orlovskih krila, zlatni lav koji u prednjim šapama drži srebrn mač.

PLAŠT: Plavo–zlatan i crveno–srebrn.

Salopeki su jedna od najvećih i najrazvijenijih rodovskih zajednica ogulinskoga kraja. Ta je rodovska zajednica nastala krajem 14. st. na području Modruša.³⁵

Jedan ogranak obitelji Salopek živio je u sklopu ogulinske tvrđave, gdje su zauzimali važne vojničke i upravne dužnosti.

U jednoj ispravi Vuka Krste Frankopana iz g. 1630. spominje se ogulinski građanin Petar Salopek.

34 BOJNIČIĆ, 1891, 181: tab. 131

35 SALOPEK, 2007, 423

Kralj Leopold I., zbog iskazanoga junaštva 1693. u borbama s Osmanlijama kraj Ostrošca u zapadnoj Bosni, promiče u plemićki stalež Petra i Luku Salopeka.

Porkulab (kaštelan) Ogulina Vuk Salopek zarobljen je bitci kod Ostrošca i Cazinskoj krajini g. 1693.³⁶

Grbovnicu o dodjeli plemstva i grba, odnosno ponovnu potvrdu plemstva, dodijelila je austrijska carica Marija Terezija u Beču, 2. prosinca 1746. g., Jurju, Simonu, Tomi, Ivanu, Antonu, Valentinu, Franji, Nikoli, Damjanu, Filipu i Tomasu Salopeku.

Plemstvo je potvrđeno g. 1747. u Hrvatskom državnom saboru (Lib.Reg.XL.).

Ivan Salopek, pripadnik plemstva, izabran je g. 1835. za zamjenika velikoga župana.

36 LOPAŠIĆ, 1882, 3, 44

Turković, Turkovich

Sl. 17. Grb obitelji Turković

OPIS GRBA:

ŠTIT: U plavom štitu na zelenoj podlozi zlatni dvorepi lav s objema šapama drži crvenu zastavu s natpisom *VIRTUS*.

NAKIT: Iznad, iz zlatne okrunjene kacige, raste isti lav kao u štitu, sa zastavom i natpisom *VIRTUS*.

PLAŠT: Srebrn

Grb je s pečata Josepha (Josipa) Turkovića, carskoga majora, nositelja odličja Zlatnoga viteza cara Franje Josipa³⁷. Pečat se danas nalazi u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.

Od kralja Leopolda I., u Gracu 3. veljače 1668. g., dobio je Nikolaus Turkovich (Nikola Turković), vojvoda u Ogulinu, kraljevsku donaciju za iskazanu hrabrost u borbi s Osmanlijama.

³⁷ Odličje Zlatnoga viteza donosilo je plemićki naslov i pravo na posjedovanje grba.

Grbovnicu o dodjeli plemstva i grba također je podijelio kralj Leopold II. 27. studenoga 1790. g. Emeriku Turkoviću (Emerichu Turkovichu).

Plemstvo je potvrđeno na sjednici Hrvatskoga državnoga sabora, a Protokol o potvrdi plemstva unesen u saborski zapisnik.³⁸

Literatura

- BARADA (Miho), 1943, »Postanak hrvatskog plemstva«, *Časopis za hrvatsku povijest*, 3, Zagreb, 215–218.
- BOJNIČIĆ (Ivan), 1891, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg.
- FRAS (Franz Julije) (pretisak), 1988., *Cjelovita topografija karlovačke vojne krajine* (prevela Zlata Derossi), Ličke župe, Gospić.
- KLAIĆ (Vjekoslav), 1897., *Hrvatska plemena od 12. do 16.*, Rad JAZU, 130, Zagreb.
- KUKULJEVIĆ—SAKCINSKI (Ivan), 1961., *Put u Senj*. U: Hrvatski narodni preporod II. Ilirske knjige. Priredio Jakša Ravlić. Pet stoljeća hrvatske književnosti, knjiga 29., Zagreb, 118.–124.
- LOPAŠIĆ (Radoslav), 7/1877., *Časopis Obzor*, Ogulin, 147.–150.
- LJUBOVIĆ (Enver), 1998, *Gradski i plemićki grbovi Senja*, vlastita naklada, Senj.
- LJUBOVIĆ (Enver), 2001, *Grbovnik Gacke i Like*, IK Adamić, Rijeka.
- LJUBOVIĆ (Enver), 2007, *Grbovnik Gacke, Krbave, Like, Senja i Vinodola*, Senjsko književno ognjište, Senj.
- MAGDIĆ (Mile), 1996, *Topografija i povijest Ogulina* (pretisak), MH Ogulin.
- LOPAŠIĆ (Radoslav), 1880, *Spomenici Hrvatske Krajine*, II., Zagreb
- MONOGRAFIJA OGULIN, 2000., Matica Hrvatske Ogulin, Poglavarstvo grada Ogulina, Ogulin.
- PEIĆ ČALDAROVIĆ (Dubravka), »Grbovi hrvatskog plemstva—činjenice kulturnog nasljeđa i identiteta«, *Povijesni prilozi*, broj 31, Hrvatski povijesni institut, Zagreb, 87.–100.
- ROKSANDIĆ (Drago), 1988, *Vojna Hrvatska: krajiško društvo u Francuskom Carstvu (1809.–1813.)*, sv. I. (biblioteka: Povijesna istraživanja), Školska knjiga i Stvarnost, Zagreb.

38 LIBER REGESTAE LV: 292.

SALOPEK (Hrvoje), 2007, *Ogulinsko–modruški rodovi*, MH Ogulin, Hrvatska matica iseljenika, Rodoslovno društvo »Pavao Ritter Vitezović, Zagreb–Ogulin.

Izvori

Obiteljski arhiv Branimira pl. Puškarića iz Zagreba i Darka pl. Prebega iz Čakovca.
Hrvatski državni arhiv, Zbirka grbova i grbovnica

Summary

The author presents and describes in the paper several coats of arms belonging to noble families from the area of Ogulin and gives information on the ancestry of these families.

This paper is a short contribution to the research and examination of the Ogulin nobility and its heraldic insignia through various historical periods.

Nobility forms part of cultural heritage and should be evaluated as part of the national identity. Heraldic material should therefore be defined as an important source of historical information. Monumental aspect of the coats of arms and various martial figures depicted on them suggest the social and political identity and an everyday struggle for the protection of identity in the frequently endangered area of Ogulin.

Until the end of the 17th century, the Viennese authorities had regularly been awarding some of the Ogulin officers that gained prominence in the war against the Ottomans. In 1668 in Graz King Leopold II granted charters providing a nobility status and the coat of arms to four dukes from Ogulin, Vuk and Ivan Puškarić, Mikula Turković and Ivan Mesić, for their courage in the battles against the Ottomans. In addition to the nobility status, the charter guaranteed the dukes the right to enjoy their inherited estates.

Some of the Ogulin officers in subsequent periods received the status of Austrian military nobility mostly due to military merit. They belonged to the following families: Kurelac, Juraić, Luketić, Magdić, Mihaljević, Prebeg, Salopek, Rebrović (unknown coat of arms) and Jurašić (unknown coat of arms certificate).

It is interesting to note the elements on the coat of arms of the noblemen from the Ogulin area which show their symbolic message. Dominant is the number of coats of arms which show animals (lion, eagle, griffon and horse), weapons (scimitar, mace, arrow, sword and gun) and fortification. Frequent characters are also the sun, a crescent moon, a star, green three hills, an open fist of the right hand and a soldier dressed in a military uniform.